

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккелер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

1978

АПРЕЛЬ

4№2

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

AMS

☆☆

ALBEN

☆

1918

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

4 №
1978 j.
апрель

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүги

ЛЕНИННИНГ КЕРЕГИ ТИРҮ, ОЛ ЖЕНИП ТУРУ

22 апрельде бастыра советский албаты, Советский Союз-тын Коммунистический партиясы бастыра телекейдин коммунисттериле, ишкүчиле јаткандарыла кожо Владимир Ильич Лениннинг чыккан күнинен ала 108 жылдыгын темдектейдилер.

Владимир Ильич Ленин историяга улу революционный башчы, жаңы бүдүмдү баштапкы пролетарский партиянын — большевистский партиянын төзөөчизи, јенүчил социалистический революциянын башкараачызы, историяда эн баштапкы пролетарский государствонын төзөөчизи болуп кирген. Ол жаңы исторический өйдө — империализмнинг өйинде Маркстын ла Энгельстин революционный үредүзин улалтаачы генеральный кижиле болгон, жаңы революционный теорияны — ленинизмди — «империализмнинг ле пролетарский революциялардын өйинин, колониализм јайрадыларынын ла национально-јайымданаачы движениелердин јенүзинин өйинин, кижилик капитализмнен социализмге көчөринин ле коммунистический общество төзөлөринин өйинин марксизмин» — төзөгөн (В. И. Лениннинг чыккан күнинен ала 100 жылдыгына. КПСС-тин Төс Комитединин Тезистери, М., Политиздат, 1970, 5 с.).

В. И. Лениннинг качан да эскирбес иштери бисти партиянын јолду-јанду өзүмин терен билериле јепсеп, социалистический революцияны белетеери ле өткүрери учун, онын јенүлерин корыыры ла тын өзүмдү социалистический общество төзөөри учун партиянын өткүргөн тартыжузын јартап јат.

«Ленин революцияда улудан улу ученый, наукада революционер болгон» — деп, онын чыккан күнинен ала 100 жылдыгына КПСС-тин Төс Комитединин бичиген Тезистеринде темдектелет.

Лениннинг теоретический энчизи 55 том болуп јат. Ол сочинениелеринин толо јуунтызы, ого В. И. Лениннинг јарлу

ончо произведениелери јуунадылган, олар КПСС-тин Төс Комитединде марксизм-ленинизмнин Институдына табыштырылган. Сочинениелеринин бу бежинчи јуунтызына 9000-га јуук произведениелер ле документтер кирген, олардын тоозында 1100 произведение ле документ баштапкы ла катап јарлалган.

Лениннин үредүзи партиянын бастыра идейно-политический јүрүминин төс јеринде туруп, онын төзөөчи ижинин духовный төзөлгөзи болуп јат. Јаңыс ла калганчы јылдарда бисте Лениннин бичиктери 92 миллион экземплярдан көп текши тиражла кепке базылып чыккан.

Лениннин иштеринде марксизмнин бастыра үч бөлүги — философия, политический экономия, научный коммунизмнин теориязы оноң ары өскөн. Ол иштер ишмекчи класстың алдына јаңы исторический өйдин тургускан бастыра төс сурактарына каруузын бергилеп јат.

В. И. Ленин партия керегинде, онын башкараачы учуры, организационный, политический ле идеологический төзөлгөлөри, стратегиязы ла тактиказы, онын политиказы керегинде чулум үредү төзөлгөн. Большевистский партияны ол үч революциянын отјалбыжында тыңыткан ла тазыктырган.

В. И. Ленин империализмди социалистический революция алдындагы өй деп јартап, терең марксистский шиндеш өткүрген, пролетариаттың классовый тартыжузы ла онын кеберлери керегинде үредүни оноң ары көндүктирген, социалистический революциянын текши закономерностьторын ачкан, онын аңылу темдектерин ле кыймыктадаачы ийде-күчтерин көргүскен, социализм алдынан башка алылган бир ороондо јенер аргалу деп керелеп берген.

Орус албатынын улу уулы В. И. Ленин социализмди ле коммунизмди төзөп бүдүреринин теоретический ле практический задачаларын иштеп тургускан. Ол коммунистический формациянын эки үйези (фазазы), пролетариаттың диктатуразы ла онын кеберлери керегинде Маркстың үредүзин оноң ары көндүктирген, социалистический демократиянын төс учурын ла ээжилерин, ол буржуазный демократиядан чек башка болгонын көргүскен, социалистический общественны башкараарынын ээжилерин, социалистический нациялардын төзөлөрин ле өзөрин ачкан, классовый башкаларды јоголтор ло коммунистический тендежүге једер, социализмнин ле коммунизмнин айалгаларында кижини ончо јанынан өскүрер јолдорды айдып берген.

Лениннин кажы ла јылдыгы — јаан общественно-полити-

ческий керек, ол биске өткөн јолысты Лениннинг кереес јакыл-таларыла тундештирип көрөргө, олар аайынча ижистинг көргүзүлерин некелтелү баалаарга ла келер өйгө задачалар чокум тургузып аларга арга берет.

Октябрьский революциянын кийинде болгон социалистический өскөртүлөрдүн, социализмнинг алган јенүлеринин улукеен јолы јаны обществоны тзөп бүдүргөн үйелөрдүн санаа-зында Лениннинг ады-јолыла үзүлбөс қолбулу. Ленин, Октябрь ла коммунизм учун тартыжуда бистинг эмдиги јенүлерис бой-бойлорынан айрылбас. «Советский албатынын бүгүн бүдүргөн керектери Октябрьдын керегинин чике улалтазы болуп јат. Ол улу Лениннинг шүөлтөлери жүрүмгө өткүрилгени. Бу керекке, бу шүөлтөлөргө бистинг партия чындык ла качан да чындык болор!» — деп XXV партийный съездтин трибуназынан КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Л. И. Брежнев айткан.

Лениннинг маанызына чындык болуп турганыс — бистинг ийде-күчтеристинг, көдүрингибистинг, ижемјибистинг табылып турган тзөлгөзи. Коммунистический партиянын чын-чике политический јолын, стратегиясын ла тактиказын иштеп тургузарына ленинизм качан да болзо ижемјилү научный тзөлгө болгон до, болуп та турганча.

Коммунисттердин партиясына баштадып, советский албаты социалистический революциянын эн учурлу, эн уур задачына — тзөөчи задачына јенүлү чыдаган. Социализмди тзөп бүдүрөринин ленинский планы жүрүмгө өткүрилген, ол обществонын жүрүминин бастыра төс бөлүктөрине јайылып јат. Советтердин орооны ийде-күчтү социалистический держава болуп калган. Ада-Төрөл учун Улу јууда ол јангыс ла бойынын јайымын ла кемнен де камаан јогын корып алган эмес, је телекейлик цивилизацияны кийикшип калган фашисттерден де аргадаарына төс учурлу јөмөлтө эткен.

«Социализм обществонын жүрүминин ончо келтейлери ичкери өзөрининг историяда качан да болбогон тебүлерин јеткилдеген деп, Октябрьдын төрөлинин алты онјылдыкка алган једимдери бүдүмјилү керелейт» — деп, «Улу Октябрьский социалистический революциянын 60 јылдыгы керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин јөбинде темдектелип јат.

Өштүлөрдүн табаруларынан улам алты онјылдыктын экүзине улай советский албатыга бойынын јайымын ла кемнен де камаан јогын да корыырга, јууда бузулган хозяйство-зын да орныктырарга келишкен болзо, бистинг национальный

кирелтебис революциядан озо болгон кеминен 65 катапка көптөгөн. Албатылык хозяйствонун өзүмү анчадала жаан тебүлери, комплекснозыла аңыланган калганчы он жылдын туркунына СССР-дин экономический ийдези эки катапка көптөп калган деп айдарга жараар.

Революция жайымдаган албатыга каан жаңду Россиядан энчиге производительный ийде-күчтердин жаңыс кеми, ачана ла бускалан жедишкен. Ойди кыскартып, он жылдыктардын туркунына жүс жылдыктарга түнгөй жолды өдөргө, В. И. Лениннин ойгор көрүжи, калык-жондордын творческий ийде-күчтерине партиянын терен бүдери, жаңы обществоны төзөөринин кату научный пропраммазы керек болгон. Бу өйдө бистин промышленность бастыра 1913 жылдын туркунына эдилген продукцияны эки жарым күнгө эдип жат.

Революциядан озо бистин орооннын үлүзине телекейлик промышленный продукциянын 4 процентинен эмеш ле көп келишкен, бүгүн дезе онын бежинчи үлүзи келижип жат. Промышленный продукциянын көп эн учурлу бүдүмдерин эдери жанынан СССР телекейде баштапкы жерде бек турат.

В. И. Лениннин электричестволу Россия керегинде сананган санаазы жөнүлү бүдүп туру. Производительный ийде-күчтердин айында, бүдүминде ле туратан жеринде төс өскөртүлөр болуп калган. Ончо союзный республикалардын экономический өзүминин кеми бийиктеген.

Сүрекей терен кубулталар журттын тыш кеберин чек таныбас эткен. Жаан социалистический журтхозяйственный производство төзөлгөн. Владимир Ильич Ленин жүс мунг трактор керегинде сананып жүрген, эмди дезе жаңыс ла тогузынчы беш жылдыкта кыра-жалаңдарга бир миллион 700 мунг трактор келген. Бу өйдө орооннын журт хозяйствозында 2,4 миллион трактор, аш жуунадар 700 мунга шыдар комбайн ла жүзүн-базын бүдүмдү оной до өскө техника иштейт. Совет жаңын жылдарында журтхозяйственный продукциянын текши кеми 4,4 катапка көптөгөн.

Жадын-жүрүмнин кеми түргөн өскөни бистин албатынын социальный өзүм жанынан жаан жедими болуп жат. Промышленностьтын, строительствонун ишмекчилеринин чын кирелтелери, 1913 жылдагызына көрө, 10 катапка, крестьяндардыкы 14 катапка көптөгөн.

Бистин партия научный билгирлерди, обществонын санаашүүлтезинин ийдезин сүрекей баалу байлык деп көрүп жат. Олорды көптөткөни — Советтердин ороонынын эн учурлу жөнүлөрүнүн бирүзи. 1913 жылдагызына көрө, бисте научный

ишчилердин тоозы 108 катапка көптөйлө, 1,3 миллион кижиден көп болуп туру. Бу өйдө 93 миллионног көп кижиде үредүнинг кандый бир бүдүмине тартылган. Бастыратекши орто үредүге көчөри тос жанынан божогон. Советский Союз квалифицированный ишмекчилердин, инженерлердин, техниктердин, естественный ла технический наукалар аайынча научный ишчилердин тоозы жанынан телекейде баштапкы жерге чыккан.

Коммунистический строителствонинг эмдиги үйе-өйининг задачаларын КПСС-тин XXV съезди ончо жанынан чокумдап койгон. Ленинский партиянын башкартузыла советский улус революционный тартыжаачылардын жаан жашту үйелеринин керегин, Октябрьдын керегин жөнүлү көндүктирет.

Телекейлик революционный процесстинг өзүмининг эмдиги үйе-өйи улу Лениннин качан да эскирбес шүүлтелеринин жүрүмдүзүн жаркынду керелейт. Онын тос учуры неде болуп жат дезе, телекейлик социализмнинг тоомжызы тынганында, капиталдын ороондорында классовой тартыжу өскөнинде, национально-жайымдаачы движениенин учуры тынганында, телекейлик коммунистический движениенин салтары жаананында ла телекейлик колбулардын бастыра системазы тазылынан ала жагыдан төзөлгөнинде болуп жат. «Улу Октябрьский социалистический революциянын 60 жылдыгы керегинде» КПСС-тин Тос Комитединин жөбинде мынайда айдылат: «Улу Октябрь баштаган революционный процесс чек жагы кемине жеткен: социализмнинг телекейлик системазы төзөлгөн. Телекей үстинде ийде-күчтердин удур-тедир туружында тос кубулта болуп калган».

Калганчы жылдарда телекейлик социализмнинг ороондоры жаан учурлу бир канча жөнүлөр алгылаган. Кубадагы жөнүчил революциянын шылтузында жер-телекейдин күнбадыш келтейинде эн баштапкы социалистический государство төзөлгөн. Вьетнам албатынын исторический жөнүзининг ле ороонун ойто бириктирери божогонунинг шылтузында Вьетнам Социалистический Республика Азияда амыр-энчүнинг ле ичкери өзүмининг жаан учурлу ийдези боло берген. Лаосто патриотический ийде-күчтердин жөнүзиле, ороонун башкартузына марксистско-ленинский Албатылык-революционный партия келгениле социалистический ороондордын билези элбеген.

Социализмнинг келер өйи керегинде сананып, В. И. Ленин көп катап мынайда темдектеп турган: «...Социалистический движение... кижиде жүрүмининг жагы, эн бийик кеберлерин төзөп жат, ол тушта кандый ла национальносту ишкүчиле жат-

кан калык-јондордын јолду-јанду некелтелери ле озочыл јүт-күүлдери баштапкы ла катап интернациональный бирликте јеткилделер» (ПСС, 26 т., 39—40 с.).

Экономический Өмөликтин Соединин ижи андый интернациональный бирликтин бүдүмјилү јозогы боло берген. Бүгүн социалистический ороондор телекейлик промышленный продукциянын 40 проценттен көбин эткилеп јат. 1976 јылда СЭВ-тин члендери болуп турган ороондордын национальный кирелтези 5,5 процентке өскөн, бу ок өйдө Европейский сообществонун ороондорында дезе 4 процентке өскөн. Өткөн јылда СЭВ-тин ороондорынын промышленнозынын текши продукциязы 5,9 процентке көптөгөн, ЕЭС-тин ороондору керегинде дезе андый немени айдар арга јок.

Социалистический ороондордын једимдери келер өй социализмнин колында болуп турганын бүдүмјилү керелейт. Олордын там ла өзүп турган ийде-күчи ле эптү-јөптү өткүрген тыш политиказы калганчы јылдарда телекейлик айалга «соок јуудан» јымжадарына бурыларын јеткилдеген. Бу ончо-зы капиталистический ороондордын ишмекчи классына тартыжунун айалгаларын билдирүлү јарандырып јат.

Капитализмнин текши кызалангы керегинде, онын бастыра јөпсинишпестери там ла теренжийтени керегинде Лениннин үредүзинин чынын бүгүнгү јүрүмнин керектери катап ла катап керелеп турулар. Јуу-јепселдерди токтодыныш јогынан көптөдө эткенинде империализм бурулу. Эбиреде ар-бүткенди көс-баш јок тузаланганында база ол бурулу. Алдынан башка кызаландардын кеберлери, улай-телей өдөри, бүдүми кубулган, је кызаландар капиталистический стройдын айрылбас бөлүгү болуп артып калган деп, В. И. Лениннин эткен түп шүүлтезинин чынын калганчы јылдардагы керектер керелейт.

В. И. Ленин ийде-күчтү революционный толку кыйалта јок келетенин Октябрьдын туку баштапкы ла күндеринде судурлап айткан. Ол толкуга јердин үстинен колониализмнин уятту системазын јалмай согорго келишкен. Ленин колониализмге удурлашту движениелердин ууламјызын ла исторический келер салымын, олордын телекейлик революционный процесстеги јерин ле учурын чокумдаган. Колониальный кулданышка удурлажа туруп, империализмнин экономический ле политический төзөлгөлөрүн ујаададып, ол движениелер баштапкы јенгүчил социалистический революциянын ла капиталистический ороондордын ишмекчи классынын ууламјызы аайынча ок иштеп, олордын јолду ла бек союзниктери

болуп јат деп, ол темдектеген. Онон болгой, В. И. Ленин национально-јайымданаачы движеннелердин революционно-демократический ийдезин бийик баалап ла ишкүчиле јаткан калык-јондордын ла ишмекчи класстын учуры јаанаарын иле-јарт озолодо көрүп, оларды социальный тартыжуга тартып алары керектүзин, тартыжунын империализмге удурлашту амадулары кыйалта јок биригерин айдып берген. Социализмнин ле национально-јайымданаачы движенненин ийде-күчтери ортодо олардын экилезинин јилбүлерине болуп союз төзөөри керегинде Лениннин төс шүүлтези мынан табылган.

Бистин өйдө јайымданаачы процесстерде јиит национальный государстволордын јөмөлтөзи билдирүлү јаанаган. Јагыс ла јетенинчи јылдарда база 20 кире азыйгы колониальный ла камаанду ороондор камааны јок государство болорына јединген. Өзүп турган ороондордын тыш-политический ижи эрчимделип туру, кемге де бирикпес деген движенненин учуры јаанаган, ол, бүткүлинче алза, империализмге удурлашту ууламјыда болуп јат.

Национально-јайымданаачы движеннеге Советский Союз эткен ле эдип турган ийде-күчтү ле ончо јанду јөмөлтөни јер-телекейдин бир де государствозы јетирбеген, јетирбей де јат. Јаан ла оок албатылар ла государстволор тенг праволу болоры керегинде биске улу Ленин кереестеген ээжилер, ол албатылардын ла государстволордын ичјанындагы керектерине киришпези, албатылардын кемнен де камаан јогын ла национальный чегин кыстап турган кандый ла айалгалардан мойнооры, бой-бойларына астамду болорынын ээжизи национальный јайымданыштын зоназындагы ороондорло бистин колбуларыстын төзөлгөзи болуп турулар.

Советский государствонын баштапкы алтамдарынан ала национально-јайымданаачы движение келтейинен ленинский партиянын политиказы империалистический реакцияга удурлажа тартыжуда шинжүлелген ле бойынын једимдерин экелген. Ол объективный чындыкты научный эп-сүмеле шиндеерине төзөлгөлөнип, социализмнин ле империализмге базынчыктаткан албатылардын союзынын ленинский ээжизин ээчий барып јат.

В. И. Ленин телекейлик коммунистический движенненин текши јарадылган теоретиги ле башчызы болгон до, болуп тајат. Бистин күндерде бу движение эн тоомјылу политический ийде боло берген. Ол эмдиги өйдин бастыра революционный керектерин баштап турат. Бүгүн телекейде 90 коммунистический партия иштеп јат, оларго 60 миллионнон көп коммунист-

тер бириктирилген. Эмди телекейдин социалистический эмес бөлүгиндеги ороондордо выборлордо компартиялар учун үнин 40 миллионног көп избирательдер берпилейт. Ол госу- дарстволордын 27 марксистский партиясында закондор чыга- рар энг бийик органдарда бойлорынын чыпартулу улустары бар. 30 кире компартиялардын улусы жаннын јербойындагы органдарына элбек тудулган.

В. И. Ленин пролетарский интернационализмнинг ээжиле- rin теория ла практика јанынан өскүрерине сүреен јаан ајару јетирип турган. Ол ээжилер анчадала бистинг өйдө јаан учур алынган. Керек неде дезе кезиктери, бир јанынан, проле- тарский интернационализмнинг ээжизиненг мойноорго чене- жет, экинчи јанынан дезе, онын төс учурын өскөртөргө, јар- тап айтса, национальный ла интернациональный движененин- диалектиказын үзерге, национальный дегенин классовый деге- нине удурлаштырарга ченелтелер эдилет.

«Пролетарский интернационализм — коммунисттердин ижининг јүрүмле ченелген энг учурлу ээжизи. Ол научный ком- мунизмнинг теориязынын ла практиказынын бастыра учурына (содержаниезине) өдүп јат» — деп, «Улу Октябрьский социали- стический революциянын 60 јылдыгы керегинде» КПСС-тин Төс Комитедининг јөбинде айдылат.

Амыр-энчү керегинде Ленин кол салган Декреттен ала КПСС-тин XXV съездининг тышполитический программазына јетире Советский Союзтын өткөн јолы Лениннинг амыр-энчү керегинде шүүлтелерининг јаркынду керези болуп јат.

Советский государство бойынын баштапкы ла күндеринен ала Ленин айдып берген амыр тыш политиканы јана баспай ла үзүк јогынанг өткүрип јат.

Бистинг өй — ол ийде-күчтердин удур-тедир туружында төс кубулталар боло бергениненг улам телекейлик колбулар- дын бастыра системазында терен өскөртү болуп турган өй. Бу ууламјыны тынгыдарына ла өскүрерине төс учурлу јөмөл- төни Советский Союз, социализмнинг телекейлик системазын- дагы ороондор эдип турулар. Амыр-энчү учун, телекейлик курч айалганы јымжадары учун тартыжуда телекейлик комму- нистический ле национально-јайымданаачы движенелердинг учуры там ла јаанап клеедири. Телекейлик сурактарды чын айалгаларга келиштире көрөри бир кезек капиталистический де госу- дарстволордын политиказында билдирет, ол ороон- дордын башкараачылары социализмди јууда јенер деген амадулардын чек ижемјизи, шүүлтези јогын эрик јокто тоого алып јадылар.

СССР-динг тыш политиказынын ак санаалу амадуларын бастыра амыр-энчүни сүүген, озочыл ийде-күчтер, јер үстинде бастыра ак-чек улус терең ондоп, јөмөп турулар. «Шак онын учун озочыл кижилик КПСС-тинг Төс Комитедининг, Төс Комитеттинг Политбюрозынын ак санаалу, кижи күүндү амадуларга ууландырылган тышполитический ижин, амыр-энчүни ле албатыларга јеткер јок болорын тынгыдары учун Леонид Ильич Брежнев чылазыны јок өткүрип турган от-јалбышту ла көдүрингилү тартыжуны анайып бийик баалагылап јат» — деп, «Улу Октябрьский социалистический революциянын 60 жылдыгы керегинде» КПСС-тинг Төс Комитедининг јөбинде темдектелет.

Телекей үстинде амыр-энчү ле јеткер јок болоры учун тартыжып, бистинг партия јаантайын В. И. Лениннинг айтканыла башкарынат. Улу Ленин канайда ойгор озолодо көргөн эди, шак анайда телекейлик революционный прогресс көндүгип јат.

Јаңы, коммунистический обществоны төзөп, бистинг Төрө-лис Лениннинг јолыла, Улу Октябрьдын јолыла 60 жылдан ажыра јенүлү браадыры. Анча кире өйдинг туркунына советский ороон јүсјылдыктарга түнгей јол өткөн деп КПСС-тинг XXV съездинде темдектелген.

В. И. Лениннинг шүүлтелери, онын революционный үредү-зи, онын кереес јакылталары јер-телекейди революционный эп-аргала өскөртөрининг јозогы болгон до, болуп та јат. «Өй өдүп, айалга солынып, јаңы ла жаңы задачалар туруп келип јат, је Лениннинг айдып берген јолы сок жаңыс бүдүмјилү,, сок жаңыс чын јол болгон до, болуп та јат» — деп, проф-союзтардын XVI съездинде КПСС-тинг Төс Комитедининг Генеральный качызы нөкөр Леонид Ильич Брежнев бойынын куучынында айткан.

Лекционный пропаганданы јарандыраp

Идеологический иште, ишкүчиле јаткандарды коммунистический күүн-санаалу эдип тазыктыраында лекционный пропаганданын учуры улам ла тыгып турганын ајаруга алып, коммунистический партия бу ишти јарандыраына јаантайын јаан ајару јетирип туру. Онызын КПСС-тин Төс Комитеди бу јуукта «Лекционный пропаганданын айалгазы ла оны јарандыраp иштер керегинде» јөп јаратканы керелейт.

Лекционный пропаганда орооннын духовный жүрүмине теренг шингип, советский улусты научный, көрүм-шүүлтелү чын керек учун жүрүмде јана баспастан эрчимдү туружар күүндү, бийик идейно-политический шүүлтелү ле ак-чек санаалу эдип тазыктыраында јаан учурлу боло берди. Шак онын учун ол производствонингу тузалу болорын ла иштинг чындыйын бийиктедерине јаан јөмөлтө эдип турганы бу јөптө темдектелет.

Лекционный иште төс ајару марксистско-ленинский теорияны элбеде таркадарына, партиянын орооннын ичиндеги ле тышјанындагы политиказын, КПСС-тин XXV съездининг материалдарын, СССР-динг јангы Конституциязын, Л. И. Брежневтинг ле партиянын өскө дө башкараачыларынын иштеринде тургузылган научный коммунизмнинг јаан учурлу сурактарын теренгжиде јартаарына эдилип јат деп, бу јөптө айдылат.

Албаты-калыкка көп билгирлер јетирип турган лекторлордын — ученылардын, специалисттердин, үредүчилердин, медиктердин, юристтердин, культуранын ишчилеринин, партиянын, јуунын ла иштинг ветерандарынын, производствонинг озочылдарынын ижин КПСС-тин Төс Комитеди сүрекей јаан тузалу иш деп көрүп јат. Андый улустын тоозына Туулу Алтайда да иштеп турган канча мунг тоолу лекторлорды кожорго јараар. Темдектезе, олар былтыр общественно-политический тематикала 26 мунган ажыра лекциялар кычырган. Бу јанынан көп иш быјыл да өткүрилип туру.

Областьта билгирлерди таркадарында јаан учурлу ишти «Знание» общественонун лекторлары партийный, советский, комсомольский ишчилер, преподавательдер, юристтер, врачтар, писательдер, жуунун ла иштин ветерандары туружып турган комплексный агитпоездтер өткүрөт.

Јаан тузалу ла көп улуска камаанын јетирип турган ишти албатынын университеттери өткүрүп туру. Темдектезе, Шабалин, Ондой, Турачак ла Улаган аймактарда албатынын университеттери КПСС-тин XXV съездинин јөптөрүн ле Лениннин теоретический кереес шүүлтелерин јартаары јанынан јакшы иштеп турулар.

Албаты-калыкты интернациональный көрүм-шүүлтөлү эдип тазыктырары, СССР-дин јангы Конституциязын јартаары јанынан јаан ишти «Знание» общественонун Кош-Агаштагы районный организациязы өткүрөт. Обществонун Кан-Оозы аймакта партиянын XXV съездинин адыла адалган колхозтын ла Кырлыктагы совхозтын, Ондой аймакта Кенгидеги совхозтын первичный организациялары јилбүлү тематический вечерлер өткүргилейт. Темдектезе, мында «СССР-дин Конституциязы — бистин жүрүмистин төс Законы», «СССР-дин граждандарынын праволоры ла кыйалта јок бүдүрер молжулары», «Советский бүдүмдү жүрүм — бистин албатынын улу једими» деп темалар аайынча јакшынак вечерлер өткөн.

Областьта «Знание» общественонун эрчимдү иштеп турган организациялардын ла лекторлордын тоозы көп.

Је онызыла коштой КПСС-тин Төс Комитединин јөбинде социализм тынгыда өзүп келген, научно-технический революция теренжип турган телекейде идеологический тартыжу там тыгып, катуланып турган айалгада лекционный пропаганданы там ла јарандырар, коммунистический строительстводо онын учурын тынгыдар керек деп айдылган. Көп партийный организациялар, «Знание» общественонун организациялары лекционный пропаганданын идейно-теоретический кемин бийиктедерине, онын јана баспас ла өдүнгилү болорын тынгыдарына керектү ајару эткилебей јат. Советский улустын үредүзи бийиктеп, билери элбеп, культуразы өзүп калганы, олардын јангы билгирлер алар күүни там ла тыгып турганы кезикте ајаруга алынбай јат. Партийный, советский, профсоюзный, комсомольский ле хозяйственный башкараачылар ончозы ишкүчиле јаткандарла јаантайын туштажып, куучын айдып турган деп айдарга болбос.

Бу да өскө дө једикпес-тутактар бистин ле областта өдүп турган лекционный пропагандада бар. Темдектезе, кезик лекциялар темазын терен јартабай, јүк ле солун јетирүлер берип, угуп отурган улустын јүрүмиле, производственный ижиле бир де колбу јок өдүп турат. Лекционный иштин јаан тузалу кеберлери: ээчий-деечий кычырылатан лекциялар, лекторийлер, оос журналдар, албатынын университеттери ле о. до ө. јеткилинче тузаланылбай јат.

Горно-Алтайск городто ло Майма аймакта улустын јуртап јаткан јерлеринде лекциялар сүреен ас кычырылат. Шабалин, Ондой, Көксу-Оозы аймактарда КПСС-тин историязы, текши история, научный коммунизм аайынча лекциялар кычырары астаган. Майма ла Улаган аймактарда лекторлор јуртхозяйственный сурактар аайынча лекциялар кычырарына ајару этпей баргандар.

Социалистический демократиянын өзүми, јүрүмнин советский бүдүми, идеологический тартыжу јанынан сурактарды јартаарында једикпестер база бар.

КПСС-тин Төс Комитеди бойынын јөбинде бар једикпестерди јоголтып, лекционный пропаганданын кемин бийиктедерине тузаланар аргаларды көргүзип берген.

Лекционный пропаганда советский улусты бийик идейный шүүлтелү, культуралу, гражданский молјуларын бүдүрери јанынан бүдүмјилү, ишке коммунистический күүн-санаалу, ак-чек сагышту, төрөлин корыырына белеп патриоттор ло интернационалисттер эдип тазыктырарына болужар учурлу. Лекцияларда марксистко-ленинский теорияны, оны өскүрери јанынан КПСС-тин өткүрип турган ижин, орооннын ичјанындагы ла тышјанындагы јаан учурлу сурактарды, СССР-дин јангы Конституциязын теренжиде ле бастыра јанынан јартаар керек. Лекторлор социалистический мөрөйди элбедерине, улустын творческий баштанкайын тынгыдарына, озочыл ченемелин таркадарына јөмөлтө эдер учурлу.

Лектордын кажы ла айткан куучыны учуры јанынан научный болор, буржуазный, маоистский ле ревизионистский идеологияны коскорып турар, улусты угарга јилбиркедип турар, јаан учурлу ла курч сурактардан кыйбай, учына јетире јартап турар учурлу.

КПСС-тин Төс Комитеди лекционный ишти јашөскүрим ортодо тынгыдарына, јаш үйени таскадарында партиянын ла албатынын революцияда, јууларда ла иште јанжыкка■ јаан учурлу ченемелин тынгыда тузаланарына ајару эдет.

Төс Комитет лекторлорды эл-жонго терең билгирлер бергедий бастыра бүдүм иштерди элбеде тузаланып, лекционный пропаганданы эмдиги өйдинг некелтелерине жарамыктукемине көдүрерге кычырып туру.

КПСС-тинг Төс Комитедининг лекционный пропаганданы жарандылары керегинде жөбин жүрүмде бүдүрерге бу ишти партийный организациялар күнүн сайын башкалар, лекторлорго керектү болуш жетирер, «Знание» общественнынг кажыла организациязын политический ле научный билгирлерди таркадатан творческий коллектив эдип алар учурлу.

Лекционный пропагандага КПСС-тинг Төс Комитеди эдип турган некелтелерле бойынын ижинде агитаторлор до, политинформаторлор до башкарынар.

В. И. Ленин агитаторлорды неге үрөткөн

Бистинг партиянын төзөөчизи Владимир Ильич Ленин социалистический революциянын жегүзи учун, социализмди төзөп бүдүрери учун тартыжуда партиянын алдында турган задачаларды бүдүреринде политический агитациянын учуры сүрөөн жаан деп көрүп турган.

Агитация дегени не? Агитация — ол калык-жонго политический салтар жетиретен арга. Ол куучын-беседалар, докладтар ажыра, газет-журналдардын, радионун, кинонун, плакаттардын ла ошон до өскөзинин болужыла өткүрилип жат.

В. И. Ленин политический агитацияны белтир аайлу деп жартап, ондо пролетариатты политический жанынан тазыктыларынын туура салбас жылбүлери бастыра общественный өзүмнин ле бастыра албатынын туура салбас жылбүлери ле биригип жат деп айткан (ПСС, 6 т. 268 стр.)

Коммунистический партиянын агитациязы албатынын жылбүлери ле үзүлбес колбуда. Бистинг партиянын политиказы, онын пландары бастыра советский албатынын, бастыра озочыл кижиликтин амадуларына келижип, общественный өзүмнин некелтелерин чын-чике көргүзүп жат.

Агитацияда жаңыс өйдө партия калык-жоннын ортозына бойынын шүүлтелерин, бойынын политаказын таркадат.

Бистинг партиянын төзөөчизи ле башчызы В. И. Ленин партиянын эн баштапкы пропагандизи ле агитаторы болгон. Партиянын төзөлгөлөрүн салып, ол калык-жоннын ортозында агитационный ишти чылазыны жок өткүрип, ишмекчилерге ле крестьяндарга жадын-жүрүмнин, иш-тоштын, политический тартыжунын ол өйдөги анчадала жаан учурлу сурактарын жартаарына бар-жок күчин берип турган.

Революциянын от-жалбышту тартыжаачызы В. И. Ленин пропаганданы ла агитацияны төзөөр ишле акту бойы күнүн сайын урушкан. Агитациянын там ла өзүп брааткан учурын темдекеп, Ленин онын кеберлерин ле эп-сүмелерин жарандыарга чылазыны жок кичеенген, революционный

тартыжунын кажы ла үйезинде онын содержаниезин (учурын) чокумдап тургускан, «агитациянын па пропаганданын качан да болзо кыйалта јок керектү ижинин» айдары јок јаан учурын јаантайын аңылап турган (ПСС, 13 т., 346 стр.).

Пропагандада ла агитацияда Ленин партиянын калык-јондорло колбузынын, калык-јондорды бастырателекейлик-исторический сурактарды аайлаарына ууландыраарынын эн учурлу аргазын көргөн.

«Коммунист кайда да куучындаза, ол калык-јондор керегинде сананар учурлу, ол ологго болуп куучындаар учурлу» — деп, Ильич Клара Цеткинле куучындажар тушта айткан.

Лениннинг бу сөзи марксизм-ленинизмнин төс шүүлтелеринин бирүзине тайанат, историянын төзөөчизи албаты болуп јат деп ол шүүлтеде јарлалат.

Лениннинг шүүлтезиле, пропаганда ла агитация ишкүчиле јаткандарды јангы айалганы, революционный тартыжунын јангы үйе-өйин ондоорына, јангы задачаларды ондоорына ла ологды бүдүрери учун эрчимдү тартыжарына белетегилеп јат.

Кандый-кандый өйдө ненин учун советский иштин бирде бир јанын, бирде экинчи јанын бар-јок күчле үкүстеп бүдүрерге керек болуп турганын калык-јондорго јартап билерин; калык-јондордын революционный айалгада тыдынган күчин эн учурлу ээчий задачага ууландырып, ологдын эрчимин, ат-нерезин ле көдүрингизин ойгозып билерин Ленин агитаторлогдын төс темдеги деп бодогон (ПСС, 39 т., 305 стр.).

Агитационный иштин једимин коммунистический партиянын башкартузы јеткилдеп јат.

«...Јангыс ла төзөмөлдү партия агитацияны элбеде өткүрер, экономический ле политический сурактардын бастыразы аайынча агитаторлогго керектү башкарту (ла материал) берер, агитациянын јербойындагы кажы ла једимин тузаланар... агитаторлогды олог анчадала јаан једимдү иштегедий јерлерге эмезе калык-јон ортозына ууландыраар аргалу. Јангыс ла төзөмөлдү партияда агитаторлог болуп иштегедий улус бастыра бойын бу керекке берер аргалу — онызы агитациянын да, социал-демократический иштин өскө дө јандарынын тузазына болор» — деп, Ленин үредет (ПСС, 4 т., 271 стр.).

Партиянын башкартузы идеологический иштин төзөл-

гөзи болуп, агитациянын ла пропаганданын бийик идеянозын, чике амадулу болорын ла өдүримин жеткилдеп јат.

[Коммунистический партиянын политический агитациязынын төс темдектери кандый не, оморды В. И. Ленин канайып ондогон?

I. Агитациянын идеянозы

В. И. Ленин агитация элден ле озо идейный болзын деп некеген.

Марксизм-ленинизмнин үредүзи бистин партиянын агитациязынын ла пропагандазынын идейный төзөлгөзи болуп јат. Ол обществонын өзүминин закондорын билериле, Советский Союзтын партиязынын ла башкарузынын ич ле тыш политиказын ондоорыла јепсейт. Ол бастыра телекейлик политиканын өдүжинде чын-чике аайланарга, общественный керектер јангыс ла бу өйдө канайда, кайдаар өзүп турганын эмес, је келер де өйдө омор канайда, кайдаар өзүп барарын ондоорго арга берет.

Партийность, биске өштү буржуазный идеологияга јөпсинбези — пропаганданын ла агитациянын идеянозын баалайтан төс кемјү.

Диктатуразынын амадуларын јенүлү бүдүрери учун... кижии кижинин күчин јийтен кажы ла учуралды јоголторы учун пролетариаттын өткүрип турган классовый тартыжузынын экпини бистин бастыра пропагандабыска ла агитациябыска шинип калар учурлу деп, Ленин үреткен (ПСС, 41 т., 336 стр.).

Кажы ла агитатор ло пропагандист кату партийный эпсүмеле иштегенде, ол бойынын задаказын бүдүрип јат деп, Ленин айдып турган (ПСС, 41 т., 405 стр.).

Пропаганда ла агитация ишмекчи калык-јоннын ортозына нени экелип турганын көрүп, бис омордын идеянозы керегинде айдар аргалу. Бистин агитациябыс ла пропагандабыс калык-јоннын ортозында чынды, јангыс ла чынды экелип, јангыс ла ол учун тартыжып јат.

II. Агитациянын чынчылы

Ленин агитаторлорды качан да чынчыл, ачык-јарык болорына үреткен. Шак чынчыл болорынан ол политический агитациянын јендирбес ийдезин көргөн.

1918 жылдын уур күндеринде, өскө ороондордон келген олјочылар ла акгвардеецтер јиит Советский республиканы мылтык-јепселле, саботажла, бускаланла тумалап койорго умзангылап турарда, Ленин мынайда айдып турган: «Мен сананзам, элбек калык-јондор бистин үстиске јууктап клееткен јеткердин бастыразын ондогылабай да турган болор, а бис дезе, јангыс ла элбек калык-јондорго тайанып, иштеер аргалу болуп турганыста, Совет јаннын чыгартулу улузынын тös задачазы эмдиги айалганын бастыра чынын, ол кезикте кандый да уур болзо, байагы калык-јондорго айдып берери болуп јат» (ПСС, 37 т., 111 стр.).

Калык-јондорго терен бүткени, ологго тайанганы, ололо куучындажар тушта ачык-јарыгы, чынчылы, сүүмјинин де күндеринде, ачу-короннын да күндеринде ишмекчилерге, кызылчерүчилерге, крестьяндарга акту сөзиле баштанганы Лениннин текши јарадылган тоомјызынын, оны албаты учы-кеми јок сүүгенинин тözөлгөзи болгон.

Октябрьдын јенүлерин корып, ишкүчиле јаткандар Лениннин кычырузыла кандый да түренгиден, тынын да береринен јалтанбаган.

Өштүнин пропагандазы актардын ла өскө ороондордон келген олјочылардын шорлонып турганын большевиктердин салтарыла јартаарга умзанган.

Је өштүлер агитацияны база тын өткүргендер.

Ол агитациязы ологго ненин учун болушпады не?

«Большевиктерде јап-јакшынак агитация бар, олог агитацияга акча килебей јат деп, акгвардеецтер бастыра листовкаларында бичигилейт. Је албаты кандый ла агитацияны уккан ине — акгвардеецтердин де, учредиловецтердин де. Большевиктердин агитациязы ологдойынанг артык болгонынанг улам албаты большевиктерди ээчий барган деп сананарга да каткымчылу. Јок, керек неде дезе, ологдын агитациязы чынчыл болгонында» — деп, Ленин айткан (ПСС, 40 т., 69 стр.).

Ак-чек чынчыл болоры — коммунистический кылык-јаннын айрылбас темдеги. Ол кажы ла агитатордо болор учурлу. Мындый сурак бергилеерден аяабас: бу ээжиле бистин агитаторлор бастыразы башкарынат па, јок по, олог јаантайын чынчыл болот по, јок по?

Бистин агитаторлордын бирүзи де көндүре чын эмес немени айтпай јат деп ижемјилү јарлаарга јараар. Је чынчыл болорынын ээжизин кезиктери бир келтейинен бүдүрип јат.

Онызы неден көрүнөт?

Кажы бир агитатор бистин орооныстын, бойынын пред-
приятиезинин, колхозынын једимдери керегинде куучын-
дап, кезикте бүтпеген задачалар, једикпестер керегинде
унчукпай јат, кемдерден улам план бүтпей, иш јектү эди-
лип, мал кырылып ла онон до өскө једикпестер болуп тур-
ганын чокум адабай турат.

Кезик агитаторлор моральный кодексин ээжилери ке-
регинде куучындап, угаачыларды ол ээжилерди бүдүрзин
деп кычырып, коммунистический кылык-јаннын нормала-
рын немеге бодобой тургандарга удурлажа сөс айтпай, јал-
куларды, иш этпестерди, общественный јөөжөни уурдаачы-
ларды, аракызактарды, јадын-јүрүмде ујады јок улусты ла
онон до өскөлөрин критикалабай јадылар.

Агитатор курч сурактардан кыйып болбос, онын омор-
донг кыйар да учуры јок. Туура салбас сурактарды кыйа
өдөрдөнг, јажыардан болгой, бир јалтаныш јоктон тургу-
зар — деп, В. И. Ленин үреткен.

Шак онын учун, куучын-беседа өткүрерге барып, ого
јакшы белетенип алар, угаачыларды бу өйдө не јилбиркедип
турганын билер керек.

Агитаторго демагогический, оспокту да сурактар бер-
гилеп турган учуралдар болуп јат. Бистин агитациянын
чынчылы агитатор андый сурактар берген улусты илезине
чыгарып турарын некеп јат. «Акту керек учун јалтанбай
турум» — деп, албаты укаалап ајдат. Демагогторды да иле-
зине чыгарарга агитаторго качан да болзо албаты болужар.¹

М. Родькин

* Бу статьянын учы ээчий номерде болор.

КОММУНИСТИЧЕСКИЙ ИДЕЙНОСТЬКО ЎРЕДИП-ТАЗЫКТЫРАР

Јашöскүримди идейный ўредип тазыктылары — марксистско-ленинский методология тузаланатан, јашöскүримди ўредип тазыктыларында классовый некелтени, чокум-исторический айалганы, ајаруга алатан јаан ла элбек иш болуп јат. Мында јиит уулдардын ла кыстардын јадын-јүрүмин, кылык-јанын, иштеп турган ижин, ўредүзин — ончозын ајаруга алары керектү. Кажы ла јиит кижиге алдынан ајару этсе, ол тушта таскадар, ўредип чыдадар, идейный сагыш-шүүлтезин бийик кеминде эдер иш једимдү болор.

Өзүп чыдап јаткан јиит үйе улусты, иштеп турган јашöскүримди идейный ўредип-тазыктылары јанынан партийный ла комсомольский организациялардын ижинде јаан учурлу јерде политический ле экономический ўредүнин системазы туруп јат.

Бу öдүп јаткан ўредүлү јылда бистин областта комсомолдордын политический ўредүзинин системазында алты муннан ажыра јиит уулдар ла кыстар ўренип турулар, 3 муннан ажыра јашöскүрим коммунисттерле кожо партийный ўредүнин системазында, 2800 кижии — массовый пропаганданын жүзүн-башка формаларында ўренип турулар. Ол алдындагы јылдардагызынан чик јок көп.

Быјылгы ўредүлү јылда комсомолдордын политкружкторында «Мен — Советский Союзтын гражданини» деп тема аайынча Лениннин урогы өткөн, СССР-дин јетинчи ле сегизинчи сессияларынын материалдарын, СССР-дин јангы Конституциязын, Л. И. Брежневтин «Улу Октябрь ла кижиктин ичкери өзүми» деп докладын КПСС-тин Төс Комитединин 1977 јылда декабрь айда өткөн Пленумынын материалдарын, 1978 јылдын пландарын бүдүрери ле ажыра бүдүрери учун социалистический мөрөйди элбедери керегинде КПСС-тин Төс Комитединин, СССР-дин Министрлеринин Совединин, ВЦСПС-тин Төс Комитединин Письмозын ўренген.

Политический ўредүнин системазында ўренип турган ончо улус эмди программа аайынча ўренип турулар.

Комсомолдордын кружокторында алынган социалистический молжуларга экономический төзөлгө берер үредүлөр өтти. Кружоктордо үренип турган бастыра улус 1978 жылга бойлорына молжу алдылар. Көп жиит ишчилер бешжылдыктын үч жылынын жакылталарын комсомолдын XVIII съезди ачылар күнге, кажы ла үчинчи кижиге ВЛКСМ-нин 60-чы жылдыгына бүдүрер болуп молжондылар.

Жашөскүримнин политический үредүзинин идейный кеми бийик болоры, үредүдөн жиит уулдардын ла кыстардын коммунистический көрүм-шүүлтези тынгыыры көп нургуны пропагандисттерден камаанду.

Бүгүнгү күнде комсомолдордын үредүзинин системазында 186 пропагандист иштеп жат. Олордын 90 проценти — коммунисттер, 82 проценти — бийик ле жетире божотпогон бийик үредүлү. Комсомолдын үредүзинин пропагандисттеринин 50 проценттен ажыразы кружоктордын ла семинарлардын башкараачылары болуп үч жылдан ажыра иштеп жадылар.

Партийный ла комсомольский организациялар пропагандисттердин специализациязына жаан ажару эдип турулар. Пропагандисттерле иштеери жаранды. Бу өдүп жаткан жылда пропагандисттерле эки областной семинар ла методический конференция өткөн, областной газеттердин редакцияларына ла радиокомитетте туштажулар болгон.

Партиянын горкомында ла районный комитеттеринде комсомольский пропагандисттердин секциялары иштеп жат. Пропагандисттерле иштеерин жарандырып, олорды үредип турганынын шылтуунда политический школдордын, кружоктордын ла семинарлардын башкараачыларынын таскадузы бийиктейт.

Политический ле экономический үредүде үренип турган комсомолдордын ла жашөскүримнин ортодо жаан тоомжылу пропагандисттер: Шебалин аймакта — Сизов С. Н., Суртаева Л. М.; Горно-Алтайск городто — Чайка Н. И., Овчинникова В. Т.; Турачак аймакта — Трешутина Л. И., Козаченко В. А.; Улаган аймакта — Чанчибаева Л. В., Каташева С. М.; Ондой аймакта — Ченчулаева А. С., Кунгурова Т. Т.; Кош-Агаш аймакта — Малчиев Н., Ташинов А., өскө дө көп нөкөрлөр.

Маймада Алтайский геофизический экспедицияда теоретический семинардын пропагандизи болуп иштеп турган Галина Никифоровна Березикованын ижи жакшы деп макталат.

Бойынын текши билгири тын болгонынын, кажы ла семинарга быжулап белетенип турганынын шылтуунда Галина Никифоровна өткүргөн үредүде јашөскүрим јилбиркеп үренет, үредү идейно-теоретический бийик кеминде, жүрүм-ле, коммунизмди бүдүрип турган практикала колбулу өдөт.

Јашөскүрим үренип турганын ајаруга алып, нөк. Березикова кажы ла үредүде творческий иш болзын деп кичеет. Үредүде жүзүн-башка формалар тузаланылат. Семинарларда лекциялар кычырылат, үренип турган улус рефераттар, докладтар белетеп, практический иш бүдүргилейт. Темдектезе, Г. В. Сеницина «СССР-дин јаңы Конституциязынын телекейлик учуры», В. Ф. Бехтольд «СССР-дин јаңы Конституциязы — коммунизмди бүдүреринде тын аргайде» — деп рефераттар белетедилер. Нөкөр Л. И. Брежневтин «Улу Октябрь ла кижиликтин ичкери өзүми» деп докладын үренип өдөрдө, Б. Ф. Алексеенко «Улу Октябрь ла телекейдин кебер-бүдүми өскөлөнгөни» деп темала, В. Г. Поперечный «Советский Союз социальный ичкери өзүмди көндүктиреечи» деп темала реферат белетеп кычырдылар. Рефераттын темалары терен јарталган, теоретический түп шүүлтелер чокум керектерле јөмөлдү.

Пропагандист Березикова Г. Н. үренип турган улус материалды канча ла кире терен билип алала, ижинде, жүрүминде билгир тузаланзын, бойынын эдип турган ижи, коллектив учун карулу болзын деп кичеенип јат. Бу задачаны Галина Никифоровна јакшы бүдүрет. Онын үредип турган јашөскүрими ВЛКСМ-нин XVIII съездин, Ленинский комсомолдын 60-чы жылдыгын јозокту уткыыры учун, пландарды ла молјуларды өйинен озо бүдүрери учун социалистический мөрөйдө эрчимдү туружып јадылар. 30 комсомол коммунистический иштин мергендүчизинин мактулу ат-нерезин аданган, 10 кижиле — рационализаторлор ло изобретательдер. Ончо комсомолдор Ленинский зачет табыштыргандар.

Партийный үредүнин јаан учурлу ээжизи — жүрүм-ле колбулу болоры, пропагандисттердин көп нургуны бу ээжини үренип турган улуска практический јакылталар бергени ажыра бүдүрип јадылар. Анайда јашөскүрим теорияны ла практиканы колбулу үренип билип алганы ажыра коммунистический көрүм-шүүлтезин байгызып јадылар.

Шак бу эп-сүмени Ондой аймакта Купчегендеги совхозто комсомолдордын кружогынын пропагандизи Ченчулаева А. С. билгир тузаланат.

Кош-Агаш аймакта «Путь к коммунизму» колхозто јоруктап иштеп турган пропагандист Камитов Ертаргынын өткүрип турган үредүзи колхозчылардын духовный жүрүми јаранарына ла ижи тыңгырына јаан јөмөлтө эдет. Ол үредүни койчылардын канча-канча турлуларында өткүрип, бир теманы көп катап јартаарга келижип туру. Үредү јаантайын јилбүлү өдүп јат. Үредүде билип алганын койчылар ижинде, жүрүминде тузалангылайт. Үренип турган 10 кижиден алты кизи — коммунистический иштин мергендүчизи, 2 кизи — 1977 жылдагы социалистический мөрөйдин мергендүчилери.

Кош-Агаш аймакта анайда јоруктап иштеп турган база эки пропагандисттин јакшы ижи бастыра областьта јарлу. Олор «Кызыл-Чолмон» колхозто Малчиев Николай ла Чапаевтин адыла адалган колхозто Ташимов Асет. Олор јакшы үредүлү, бойынын ижин сүүп турган пропагандисттер.

Турачакта комсомолдордын эн артык пропагандизи — Валентина Александровна Козаченко. Ол үренип турган комсомолдорыла кожо «КПСС-тин политиказы — марксизм-ленинизм жүрүмде бүдүп турганы» деп курсты экинчи жыл өдүп јат. Кружокто үренип турган улустын көбизи аңылу орто үредүлү медишчилер. Пропагандист бойынын алдына марксизм-ленинизмнин үредүзин коллективтин задачаларыла, комсомольский организациянын ижиле колбоштырып турар амаду тургускан.

Калганчы өйдө үренип турган кыстардын общественный эрчими тыңыган. Олор ончозы художественный самодеятельностьто туружып јадылар. Пропагандист алты агитатор, үч политинформатор белетеген. Валентина Александровна творческий планла иштейт.

Турачактагы агашпромхозто нөкөр Трешутина Лариса Апполинарьевна башкарып турган комсомольский политкружокто үредү јилбүлү ле бийик кеминде өдүп јат. Пропагандист кезик үредүлерде диспуттар өткүрет. Анда бастыра улус турушканы теманы, суракты теренжиде јартаарына тын тузалу. «Агашпромхозтын комсомолдоры ла 1978 жылга олордын задачалары» деп тема аайынча болгон диспут узак ундылбас. Анда агашпромхозтын уулдарынын ла кыстарынын алдында турган задачаларды бүдүреринде кажы ла комсомол туружары керегинде јаан куучын өткөн. Предприятиде социалистический мөрөйди төзөөри, эткен иштин чындыйын јарандыраы, иште дисциплинаны тындыдары јанынан көп куучын болгон.

Комсомолдордын пропагандисттеринин алдына жүрүм жаан некелтелер тургузып жат. КПСС-тин XXV съездинин жөптөрүн, СССР-дин Жаңы Конституциясын пропагандаiro- вать эдерге пропагандисттердин марксистско-ленинский үредүзи бийик болоры керектү. Олор партиянын история- зын ла политиказын жакшы билер учурлу, олордын методи- ческий мастерствозы бийик болоры, жүрүмде күнүн-сайын- ғы керектерди жакшы ондоп турары керектү. Творческий иштеп, кажы ла үредүде жаңы эп-сүме тузаланарга кичее- нип турган пропагандисттер жакшы иштеп турганын практи- ка көргүзөт.

Бу өдүп жаткан үредүлү жылдын учындагы ой комсомол- дын, бастыра советский жашөскүримнин жүрүминде истори- ческий учурлу керекке — ВЛКСМ-нин XVIII съезди өдөтөн күндөргө келишти. Бу ойдө пропагандисттердин, политический үредүдеги бастыра жашөскүримнин төс аяру- зында партиянын жакылталарын бүдүрери жаанынан ком- сомолдын ижинин сурактарына, комсомолдын XVIII съез- динин документтерин ле материалдарын үренерине уула- нар учурлу.

Комсомолдордын политический үредүзинде ВЛКСМ- нин, советский жашөскүримнин жүрүминде база бир жаан учурлу керектердин бирүзи — жашөскүримнин ле студент- тердин Кубада өдөтөн XI Бастырателекейлик фестивалине ле Ленинский комсомолдын 60-чы жылдыгына белетенериле колбулу сурактар турар учурлу.

Е. Чепкин

СОВХОЗТО КУЛЬТУРНЫЙ ИШ ӨТКҮРЕР КОМПЛЕКС

Партиянын XXV съездининг жөптөринде, КПСС-тин Төс Комитедининг Генеральный качызынын нөкөр Леонид Ильич Брежневтин докладтарында ла куучындарында идеологический ишти ончо жанынан тен өткүрери керегинде партийный организациялардын алдына задача тургузылган. Ол жакылталарды ла задачаны жүрүмде бүдүрерге амадап, Эликманардагы совхозтын парткомы культуранын комплексин төзөгөн. Комплекстин эдип турган ижининг амадузы ишкүчиле жаткан албаты-калыкты идейно-политический, нравственный жанынан таскадары, анайда ок ишке коммунистический күүн-тапту эдип тазыктырары, албаты-жоннын ортодо культурно-жартамал иш өткүрери.

Культуранын комплекси эки зональный ла төрт журт библиотеканы, культуранын төрт туразын, үч клубты, бир автоклубты бириктирип жат. Комплекстин ижинде совхозтын специалисттери, «Знание» обществонун баштамы организациялары, школдор, медицинский учреждениелер, агашпромхоз туружып жат. Комплекстин активинде совхозтын жеринде иштеп турган бастыра организациялардын ла учреждениелердин чыгартулу улузы бар.

Комплекстин ижин 13 кижиден жөптөлгөн Совет башкарат. Советтин члендеринин тоозында совхозтын парткомынын качызы, профсоюзтын ишмекчи комитединин председатели, албатынын депутаттарынын журт Совединин исполкомынын председатели, комсомолдын комитединин качызы, культуранын учреждениелеринде иштеп турган нөкөрлөр.

Комплекстин Соведи бастыра иштердин бирлик планын тургузат. Ол планы совхозтын парткомы жөптөгөн кийинде культуранын ончо учреждениелерине ийип жат. Бир жылдын планында беш бөлүктү таскамал иш өткүрери темдектелет: идейный ла нравственный, интернациональный ла патриотический, эстетический, физический воспитание ле ишке коммунистический күүн-тапту эдип тазыктырары.

Таскамал, культурно-жартамал иштердин бирлик пла-

нын тургусканы культуранын кажы ла учреждениезинин ижин чике тӧзӧӧр, ӧткӧрип турган иштин идейный кемин бийиктедер арга берет. Оныла коштой кажы ла ишти бийик кеминде ле билгир ӧткӧрер улусты тузаланар арга бар.

Культуранын комплекси ишти совхозтын тӧс журтында, культуранын Тураларында, клубтарда, библиотекаларда, оок журттарда, фермаларда, койчылардын турлуларында ӧткӧрип јат. Тургузылган план аайынча тематический энгирлер, оос журналдар ӧткӧрилет, лекциялар кычырылат, докладтар эдилет, кинофильмдер кӧргӧзилет, художественный самодеятельностьтын концерттери тургузылат. Јаңы книгаларды, кинофильмдерди шӧӧжип јат. Оок журттарда, анчадала малчылардын турлуларында иштеп турган улусты медицинский ле бытовой јеткилдеери база ајаруда.

Ӗткӧн 1977 јылда 45 тематический энгир ле оос журналдар ӧткӧрилди. «Онынчы бешјылдыкта — эрчимдӧ иш» — деген оос журналды ферманын зоотехниги П. Н. Перов ӧткӧрген.

Зоотехник П. Н. Перов «Бийик чыңдый — иштин тӧс некелтези» деп сурак аайынча докладында мал ӧскӧрер иштин чыңдыйын канайда јарандыраарын, кажы ла кижичыңдый иштезе совхозтын экономиказына кандый тuzалузын јартап, куучындаган. Онон «Куйун» деген орус кожон кожондолды.

Онын кийнинде «Государственного бийик чыңдыйлу продукция табыштырар аргалар» деген тема аайынча куучынында ферманын бригадири Н. Айманов кӧп сӧт саап алып, государственного бийик чыңдыйлу сӧт табыштыратан аргалар фермада бар деп айткан. Ол аргалардын кезиги кажаандарды, уйларды ару тудары, уй саап турган улустын кийими, колдоры ару болоры. Кӧп керектер уйларды кичееп азырап турганынан, ол азыралды јазап белетейле, јидирип турганынан камаанду. Уй саап турган аппараттарды саап божойло, јазап јунала, дезинфицировать эдери кыйалта јоктон керектӧ. Ару-чек јанынан бу да, ӧскӧ дӧ керектӧ некелтелерди бӧдӧрип турганы бийик чыңдыйлу сӧт алып, государственного табыштырала, хозяйственного кӧп кирелте аларын јеткилдеер. Онон «уй саап турганы» деп ойын кӧргӧзилди.

Оос журналдын ӧчинчи бӧлӧги — «Озочыл ченемелдин трибуназы». Бу тема аайынча ферманын цеховой партийный организациязынын качызы А. А. Козлов ферманын озочылдары ла олордын једимдери керегинде куучындады.

Докладчик анчадала јангы иштеп баштаган уй саачылардын В. Плетенецкаянын, С. Азынчакованын јакшы ижин мактады. Олор 1—2 жылдан иштейле, бойларынын јакшы ижин көргүстилер деп нөк. Козлов темдектеди. Олор бойларынын ижине көп жылдардын туркунына иштеп келген уй саачылардан үренгилейт. Анайда ок газеттерден, брошюралардан өскө јерлердеги озочыл иштү уй саачылардын ижинин ченемелине үренип јадылар. Мынын кийнинде јиит уй саачыларга учурлап «Кайкамчылу агаш өзөт» деп кожон кожондолды.

«Менин сүүген ижим — мал ижи» деген тема аайынча мал ижинде кандый книгаларды кычырганы тузалу болорын библиотекарь Г. Е. Мандрыгина куучындады. Бу тема аайынча Кирианын «Јиит малчынын справочниги», Бахановтын «Уйларды азырайтаны», Сизилованын «Уй саачы кижинин ижи», «Туулу Алтайда мал өскүрерин тындыдар аргалар» ла «Менин сүүген ижим — мал өскүрери» деп книгалар кычырганы тын тузалу болор деп айтты.

Адакы учында јурт хозјайствого учурлалган киножурнал көргүзилди.

«Эмдиги өйдин керсү сагыжы, ару-чек салымы» деген сурак аайынча Эликманарда ла Узнезиде тематический вечер өткөн. Вечерди Эликманарда культуранын Туразында художественный самодеятельностьтын кожончылары «Кызыл площадь» деп кожонгло ачты. Вечерди башкарып турган Мандрыгина јуулган улусты јылу сөстөрлө уткыды. Библиотеканын заведующийи «Ленин ле Октябрь» деген темала кыска доклад этти. Докладчик Владимир Ильич Ленин коммунисттердин партиязын төзөгөнин, партияга баштаткан пролетариат 1917 жылда октябрь айда каан јангын антарала, јанды бойынын колына алганын куучындады.

Самодеятельностьто турушкан Т. Болтовская «Половодье» ле «Подмосковье» деп кожондорды кожондогонын залда отурган улус сүреен јылу уткыды.

Совхозтын парткомынын качызы С. Г. Томышев партиянын XXIV ле XXV съездтеринин ортодо КПСС орооннын ичбойындагы јүрүминде ле тыш јанындагы политикада кандый јаан иш өткүргенин, бистин партиябыстын XXV съездинин јөптөри јүрүмде бүдүп турганын куучындады. Самодеятельностьтын актрисазы В. Кудинова «Ленин керегинде» кожонды кожондоды.

Вечерде «В. И. Лениннин кебери художественный литературода» деп тема аайынча школдо литературанын

үредүчизи М. Г. Леонтьева доклад этти. А. М. Горькийдин «В. И. Ленин», В. Маяковскийдин «В. И. Ленин», А. Толстойдын «Хождение по мукам» ла «Хлеб» деп книгаларында В. И. Лениннин, партиянын башкараачы учурын куучындады.

Кожончылар «И вновь продолжается бой» деген кожонды кожондодылар. Культуранын Туразында «Jүрүм — качан да jүрүм» деп выставка жазалган.

Комплекс jенүнинг күнине учурлалган, Улу Октябрьский социалистический революциянын 60-чы жылдыгына учурлалган көп иш өткүрген.

Анчадала элбек ишти комплекс СССР-дин жаңы Конституциясын шүүшкен өйдө, Улу Октябрьский социалистический революциянын алтанынчы жылдыгына белетеген өйдө өткүрген. Эмди СССР-дин Жаңы Конституциясын, КПСС-тин Төс Комитединин 1977 жылда декабрь айда өткөн Пленумынын jөптөрүн, СССР-дин Верховный Советинин jетинчи ле сегизинчи сессияларынын jөптөринин материалдарын, КПСС-тин Төс Комитединин, СССР-дин Министрлеринин Советинин, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Төс Комитединин 1978 жылдын пландарын ла молжуларын бүдүрери ле ажыра бүдүрери жанынан, производствонун тузазын ла иштин чындыйын бийиктедери жанынан социалистический мөрөйди элбедери жанынан бастыра советский албатыга эткен кычыруны жартап jат.

А. Польских

ЈИИТТЕР ЈУРТТА АРТКЫЛАЙТ

Бистинг цеховой комсомольский организацияда бастыра 36 комсомол. Олор јурттын ижи-тожыла, мал-ажыла, культуразыла јуук колбулу улус. Кандый ла иште комсомолдор тенг-тай туружат. Јайгыда да, кышкыда да бүткүл ферманын једимдери бистинг комсомолдордын, јииттердин болужы јогынан болбойт.

Кезик јурттарда јииттер артпайт дежет. Кандый бир јуртта, маат јок, андый. Је бисте андый эмес. Бистинг бастыра јииттер јуулза, јуртклубка толтыра. Көбизи — комсомолдор. Комсомолдор чын ла озочыл отряд. Мал ижин алза — малда озочылдар. Кыра ижин алза — јаланда озочылдар. Комсомолдор јуртта коммунисттерден тем алып, бийик тебүлү, јурттын коллективин ичкери апарар амадулу. Јай өйинде јииттер общественный малга азырал белетеер иштинг 50 процентин јеткилдейдилер. Јылдын ла малды кыштан коромјы јок кыштадарында туружат.

Өткөн јылда бистинг совхозто бир кезек ангылу шылтактардан улам көп мал корогон. Ол керегинде кыш башталар алдында бистинг комсомольский јуунда јаан куучын болгон. Ол јуунда бис төрөл совхозысты өрө көдүрерге болуп, комсомолдорды мал ижинде эрчимдү турушсын деп кычыру эткенис. Көп комсомолдор мал ижине барарга акту јүрегиненг күүнзегендер. Тургуза өйдө бистинг фермада ла кой ижинде 12 комсомол иштейт. Олордын көбизи быјыл баштапкы катап агару керекте туружат. Је кой ижи күч эмтир. Јанадым деген комудалду сөстөр угулбайт. Комсомолдор кичемелдү иштеп, общественный малды кыштан коромјы јок корыганча. Кыш өдүп барат. Је көп комсомолдор кыш башталардан бери бойларынын колында турган койлорын 100 процентке корып келдилер. Олордын тоозында јакшынак комсомол Сергей Киндигов. Ол койчы, шеф-таскадаачы Владимир Саданчиковтын турлузында иштейт. Тургуза өйдө турлуда койлордын төрөөри кидим өдүп туру. Ленинский комсомолдын члени Сергей Киндигов быјыл бойынын шеф-таскадаачызыла кожо 100 эне

койдон 100 кураан, бир жоон койдон 3 кг 350 грамм түк, бастыра үүр койлорды 98 процентке корулаар болуп социалистический молжу алган. Тургуза өйдө Сергей бойына алган социалистический молжузын комсомолдын XVIII съезди ачылатан күнге жетирбей, бүдүрүп саларга жаан амадулу иштеп туру.

Социалистический иштин Геройы Марчина Тананын турлузында, молодежный бригадада комсомолдор Сергей Бакиянов ло Николай Сумачаков иштегилейт. Уулдар жакшы иштейт. Олор керегинде Тана Марчина мынайда куучындайт: «Комсомолдорго комудаар немем жок. Жакшы иштегилейт. Мынан ары мынайып иштезе, бис общественный малдан түжүмди аларыс деп иженедим». Жиит койчылар бойлорынын шеф-таскадаачызына Тана Марчинага жаан болужын эмдиге жетиргенче. Олор күстен бери колында турган койлорын 100 процентке корулап келген. Тургуза өйдө малчылардын турлузында кой төрөөри кидим өдүп туру. Жиит койчылар быжыл комсомолдын 60 жылдыгын бийик көргүзүлөрлө уткыыр амадулу.

Чокумдап айтса, быжыл кой ижинде бистин бастыра жииттер жакшы иштейт. Өткөн жылга көрө, бистин фермада быжыл общественный малдын өлүми жок деп айдар керек. Ого бис, комсомолдор, оморкоп, сүүнип жүредис.

Мен бойым былтыр он классты божодоло, быжыл база кой ижинде туружып турум. Бистин турлуда 612 укту куча кыштайт. Турлуда бис үч кижиге. Шеф-таскадаачыбыс «Знак Почета» орден тагынган, совхозтын озочыл койчызы Крут Бадаев. Учунчи кижиге ленинский комсомолдын члени Хабаров Альберт. Кучаларыс жакшы кыштап жат — аргалу-чакту, омок-силү. Бис быжыл комсомолдын 60 жылдыгына учурлап, бийик социалистический молжу алганыс: бис кучадан 3 килограмм 800 грамм түк кайчылап алар, колдо турган бастыра малды 98 процентке корыыр. Алган молжубысты комсомолдын XVIII съездине жетирбей бүдүрүп салар деп кичеенип турус.

Комсомолдын члендери Уставтын некелтелерин чокум бүдүргилеп жат. Иште ле жадын-жүрүмде журт улуска тем болорго күүнзейдилер. Көп комсомолдор партиянын кандидатына кирет. Тургуза өйдө олордын тоозында Яманов Сергей, Цыганова Алевтина, Бештин Василий. Производствонун озочылдары, топ санаа-шүүлтелү улус. Темдектезе, Сергей Яманов механизатор уул. Өткөн күсте комбайнла бистин совхозто эн көп аш соккон. Тургуза өйдө ол обще-

ственный малды кыштан коромҗы јок чыгарып аларында эрчимдү туружат. Бойынын тракторыла түни-түжи малчылардын турлузына өлөң-салам, аш-курсак тартат.

Комсомолдор жаңыс та производство эрчимдү туружып турган эмес. Олор анайда ок јииттерди баштап, јурттын культуразын өрө көдүреринде чокум туружадылар. Өткөн юбилейный жылда бис јурт улуска 6 катап концерт-ойын көргүскенис. Концертте бистин комсомолдор Анатолий Кундешев, Светлана Карасова, Сергей Санашкин, Александр Чулукин ле өскөлөри де эрчимдү туружадылар. Ончозын тоолоор арга јок. Олор көп. Концерт-ойынды башкарып турган кижии Зоя Бештина. Ол аңылу үредү божоткон. А иштенкейи, художественный көрүмкейи јайалталу кыс. Ол анайда ок, «Комсомольский прожектордын» редколлегиязынын председатели. Комсомолдордын, јииттердин јединин, једикпезин чүрче ле ак-јарыкка аңылап, чүмдеп ийер.

Комсомолдордын үредүзи база коомой эмес. Быјыл бис СССР-дин жаңы Конституциязын үредип јадыс. Пропагандист Раиса Язановна Тойлошева — Шибенин сегисјылдык школынын үредүчизи. Ченемели јаан пропагандист. Комсомолдорды ол төртинчи јыл үредет. Раиса Язановна биске Конституциянын кажы ла статьязын чокумдап јартап тура, куучынын бистин Төрөлистин, областьтын, совхозтын, ферманын керектериле колбулу өткүрет. Анайда јартаганда, кажы ла статьянын учуры чокум јарт боло берет.

Комсомольский јуундар ай сайын болот. Јуундар ачык-јарык куучынду, тал-табышту, критикалу, производственный керектерле колбулу өдөт. Бюронын члендери кажызы ла аңылу јакылта-иштү.

Комсомолдор јаантайын субботниктерде туружат. Субботниктерде азырал эдип, чибинин бүрин кезип белетееринде туружадыс.

Тургуза өйдө бистин амаду — совхозтын общественный малын коромҗы јок кыштадып, алган социалистический молјуларды ак-чек бүдүрип, комсомолдын XVIII съездине бийик јенүлү барары. Бу амадуга амадап, бис совхозтын коммунисттерине бастыра бар күчисти салып иштеерис деп, акту күүнистен айдадыс.

Т. Саданчикова, Ондой аймакта Шибедеховый комсомольский организациянын качызы

Албатызынын јилбүлерин ајаруга албай

(Маоисттердин ороонында өткүрүп турган политиказынын бир јаны)

Китайда бүгүн болуп турган керектерге ончо улус ајару эткилейт. Бу керектер Мао Дзе-дун өлгөн лө Китайдын эн бийик башкараачылары солынган кийнинде башталган. Бу солынтыларды КПК-нын 1977 жылда август айда болгон XI съезди јараткан. Је бу солынтылар Пекиннин политиказын бир де эмеш кубултпаган. Јүрүмнин бастыра ла бөлүктөринде онын политиказы алдындагы ла аайынча улу державно-шовинистический, гегемонистский болуп артат.

Ороондо тургузылган военно-бюрократический јан јууга белетенерине јаан ајару эдип, онызыла экономиказын план аайынча өскүрерине каршу јетирип туру. Китайдын албатызынын тоозы Советский Союзтын албатызынан үч катаптап ажыра көп тө болзо, КНР бүгүн болотты бистийинен 6 катапка ас, электроэнергияны 10 катапка ас, нефтьти 10 катапка ас, автомашиналарды 24 катапка ас, цементти 5 катапка, металлдар кезер станокторды 3 катапка ас эдип јат. Китайдын национальный кирелтези Советский Союзтазынан 15 катапка ас, ол телекейде өзүми јабыс кезик ороондордозынын да кемине јетпей јат.

Јурт хозјайстводо до айалга кату бойынча артып туру. 1976 жылда онын продукциязы 1975 жылдагызынан 5 процентке астаган. 1975 жылда аштын түжүми (картошконы кожо алза) 235 млн тонна болгон болзо, 1976 жылда јүк ле 225 млн. тонна болгон. Анайдарда, Китайга арга јокто аш-курсакты өскө ороондордон садып аларга келижет. Је онын шылтузында Китайдын албатызынын јүрүми эмеш те болзо ондолгон деп айдар арга јок.

«Уур-күчтерден јалтанбас», «Өлүмнен коркыбас», «Кандый айалгада иштеерге келижип турганына ајару этпес», «Не ле немени ончозын черүге» деп кычыруларла улусты мекеlep, орооннын бастыра ийде-күчин ле ар-јөөжөзин јуулажар аргаларды тынгыдарына ууландырганы, Китайдын ишкүчиле јаткандарынын арга-күчин, су-кадыгын уйдадаып јат. Је онызын Китайдын башкараачылары бир де ајаруга албай јат. Олор эн јаан державалардын, элден

озо Советский Союзтын, белетеп турган јеткерине көрө, кажы ла кижинин шырказы эмезе оорузы не де эмес, онын учун акчаны улустын су-кадыгын корыырына эмес, јууга белетенерине чыгымдаар керек деп, албатызын төгүндөйт.

Китайда су-кадык корыыр иштин өдүп турганын көрөктөр.

Революциядан озо Китайдын ишкүчиле јаткандары курсакка јетпей, оору-јоболго бастырып јаткан. Медицинский болуш уян болгонынан, эмдештин ле эмдердин баазы бийик болгонынан улам озогы Китайда улустын оорусын ла өлүжин астадар арга јок болгон.

КНР төзөлгөн кийинде өткүрилген социально-экономический иштердин шылтузында албатынын су-кадыгын корыыры түргөн өзүп чыккан. 1941 жылда су-кадык корыырынын Министерствозы, провинцияларда, городтордо, райондордо онын бөлүктери төзөлгөн Анчадала јаан ајару ишкүчиле јаткандардын су-кадыгын корулаарына ууландырылган. Ороондо больницалар, поликлиникалар, амбулаториялар ачылган. Өскө ороондордын колында болгон медицинский учреждениелер национализировать эдилген, эски государственный больницалар јангыртылган, эмдиги өйдөги медицинанын једимдерин тузаланары башталган.

Албатынын су-кадыгын корыыр ишти өскүрерине јаан ајару эткен шылтузында 1949—1962 жылдардын туркунына больницалардын тоозы 1,5 катапка, больницаларда койкалардын тоозы 8 катапка көптөгөн. Јурт јерлерде јаткан улуска медицинский болуш јетирери чик јок јаранган. Бу жылдарда Китайда медишчилердин тоозы билдирилү көптөгөн.

Андый да болзо, 50-чи жылдарда городтордо до, јурт та јерлерде оору улусты ончозын больницада јатырып эмдеер арга јок болгон. 1955 жылда Китайдын јаан да городторында јуртап јаткан кажы ла 100 кижиге больницаларда јүк ле 2,5 койка келижип турган.

10 мунг кижиге келижип турган койкалардын тоозы јанынан Китай социалистический ороондордын ортозында калганчы јерде турган. Медицинский ишчилердин тоозы 1954 жылдан ала 1958 жылга јетире 3 катапка көптөгөн дө болзо, олар түнгей ле једишпей турган.

Революциядан озо Китайда эпидемический оорулардан өлүп турган улустын тоозы сүреен көп болгон. Онын учун Китайдын албаты республиказы төзөлгөн лө кийинде југуш ооруларла тартыжарына јаан ајару эдилген. 50-чи

жылдарда жүзүн-жүүр ооруларла тартыжар санитарно-эпидемиологический станциялар ла көчүп жүрер отрядтар төзөлгөн. Калтырак оорула, чумала, холерала, осполо, өскөдө жугуш ооруларла тартыжар аңылу станциялардын тоозы чик жок көптөгөн. Өткүрген иштердин шылтузында чечет оорула, трахомала, калтырак оорула, вирус ажыра жугужатан энцефалитле оорыган улустын тоозы ла андый оорулар таркаган жерлер чик жок астаган.

КНР-де су-кадык корыыр иш түрген элбеп өскөнүнөн улам медицинага ла албатынын су-кадыгын корыырына керектү кадрларды түрген белетеери керек боло берген. 1957 жылда КНР-де 32 медицинский, 2 фармацевтический ле албатынын медициназына үренер 4 институт бар болгон, олардо 5 мунга жуук студенттер үренген. Орто үредүлү медицинский ле фармацевтический ишчилер белетеер школдордын тоозы 1958 жылда 183-ке жеткен, олардо 81 мунан ажыра улус үренген.

Же албаты корыыры жанынан иштердин өзүми онызыла токтоп калган, ненин учун дезе, 60-чы жылдарда Кытайдын башкараачылары бу ишке аяруны тыгыдардан болгой, там астаткан. Албаты-жонды оорулардан корулаарына ла эмдеерине кожулта акча береринин ордына, су-кадыкты корыырына беретен чыгымдарды государственный бюджеттен чыгарып салгандар. Медицинский учреждениелерге чыгатын акчаны журт жерлерде албатыкоммуналар, городтордо дезе предприятиелер ле учреждениелер берер учурлу эдип салгандар. Төс аяру албатынын озодон бери жанжыккан медициназын өскүрерине ууландырылган. «Өдүк жок врачтарды» белетеери башталган. Городтордо иштеп турган медицинский ишчилерди журт жерлерге ийери башталган. 1965 жылда Мао Дзе-дуннын жакарузыла 29 мун медицинский ишчилерлү көчүп жүрер бригадалар журт жерлерге ийилген. Же бу да ишти учына жетирерге келишпеген, не дезе бу ла өйдө «культурный революция» деген түбек башталган.

«Культурный революция кижинин су-кадыгын корулаар ишке жаан каршузын жетирген. Медицинский үредүлү заведениелер иштебей барган. Ороондо үч жылдын туркунына жакшы үредүлү бир де медицинский ишчи кожулбаган. Бийик үредүлү врачтарга иштеерге коркушту күч боло берген. Оларды «буржуазный авторитеттер» деп чололоп, Маонун идеяларына берингенин шиндеп, журт жерлерге «физический ишле тазыктыларына» ийгилеген. Көп врачтарды ижинен жайладып салгандар.

Эмдеер ле профилактический иш бузулганынан, аш-кур-сак једикпестү болгонынан, улус јаантайын коркып-үркүп турар боло бергенинен улам, бастыра јерлерде улустын оорулары тынгыган. Су-кадыкты корыыр иш чек јайрады-ларына једе берерде, КИтайдын башкараачылары бу ишке черүни тартып алган. 1969 жылда 80 мунга шыдар солдат-тардан медицинский отрядтар тӧзӧйлӧ, улуска медицинский болуш јетирер ишке ийгилеген.

60-чы жылдардын учында КИтайдын албатызына база бир јеткерлү керек башталган. КПК-нын IX съезди јангы «улу стратегический ууламјы» — «јууга, ала-кӧндӧлӧн башталар тӧбектерге, ачанага белетенер» деген ууламјы јарадып алган. Албатынын материальный айалгазын уја-дадары там тынгыган. Улус јадар туралар тудары сӧреен астадылган, албатынын ӱлӧзине ле су-кадыгын корыыры-на акча бербей барган деп айткадый болгон. Мындый айал-гада су-кадык корыырында кооперативный система элбе-ген, јартап айтса, албаты-јонго медицинский болуш јетирерин албатынын коммуналардын акказыла, ишкӧчиле јаткандардан јууган акчала јеткилдеер учурлу боло берген. Медицинский јеткилдешке кажы ла кижы 2 юань (90 ак-ча), производственный бригада дезе общественный накопле-ниенин фондынын 3—5% берип турган. Анайып албаты-нын су-кадыгын корыыры керегинде суракты государство бойынан туура эделе, ишкӧчиле јаткандарга јӱктеп берген.

Су-кадыкты корыыр кооперативный системанын меди-цинский пункттарына иштеерге јангы улус келген: јурт јерлерде «ӧдӱк јок врачтар», предприятиялерде — «ишмекчи докторлор». Ого ӱзери, городтордо улус јуртап јаткан тура-ларда медицинский болушты «врачтар — кызыл коручы-лар» деп адалып турган айыл ээзи ӱй улус ла пенсионерлер јеткилдеер боло берген. Је, чынын айтса, олордын врачтар болор аргазы јок, ненин учун дезе, «ӧдӱк јок врачтар» 3 ай, «ишмекчи докторлор» 1 ай, «врачтар — кызыл кору-чылар» дезе јӱк ле 10 кӱн ӱренгилеп јат.

Јурт јерлерде јаткан улусты медицинский јанынан јеткилдееринде городтын медицинский ишчилери туружат. Тургузылган ээжи аайынча, олор јыл туркунына 3 айды јурт јерлерде иштеер учурлу. Олорды анчадала медперсонал једишпей турган ыраактагы јуртхозяйственный райондор јаар эмезе јаан оору улусты эмдеерге ийгилеп јат.

КНР-де иштеп турган медицинский ишчилердин чике тоозы узактан бери јарлалбай јат. Американский синолог

Л. Орлеанстын бодоштыра чотогоныла, 1966 жылдын учында Китайда күнбадыш медицинанын 150 мун врачтары, Китай албатынын жанжыккан медициназынын 500 мунга шыдар врачтары, тиш эмдеер 30 мун врачтар, 100 мун фармацевттер, 185 мун медсестралар ла 40 мун акушеркалар болгон. Је бу ишчилердин чын тоозы, онон ас болгодый, ненин учун дезе, «культурный революция» тушта врачтар белетеер иш чек токтоп калган.

Медицинский ишчилер јанынан айалга Китайда эмди де уйан. Врачтар белетеер иш 50-чи жылдардагызынан чик јок јабыс кеминде өткүрилип јат. Врачтарды белетеерин түргендедерге амадап, медицинский институттарда үренер өйди 6 жылдан 3 жылга түжүрген. Кезик үредүлү заведениелерде үренер өй онон до кыска. Студенттердин үренип турган предметтери де астаган. Је врачтар түнгей ле једишпей јат. Китайдын албатызы жылдан жылга көптөп турганын, медицинский үредү бир канча жылдарга токтодылганын ајаруга алза, КНР-де үредүлү врачтарла јеткилделген кеми 50-чи жылдардын учында болгонынан бир де эмеш ондолбогон деп бодоор керек.

Китайдын эмдиги башкараачыларынын түрген-түкей өткүрип турган иштери су-кадык корыыры јанынан сурактарды ончозын бүдүрип болбой турганы јарт. Озогыда чылап ок, Китайдын албатызы көп улуска јайылган эпидемиялардан ла оорулардан короп јат, эмдер једишпей јат. Онын учун КНР-дин башкараачылары эм өлөндөр јууп, бойларына эм белетезин деп, кажы ла городко, районго, јуртка јакару бергилеп јат. Эмдиги өйдө Китайда тузаланып турган эмдердин талортозына јуугы — өлөнгөнгө улустын бойлары эдип турган эмдери.

Анайдарда, албаты-јоннын су-кадыгын корыыры, айландыра турган айалганы јарандылары јанынан сурактар Китайда јаан учурлу сурактардын бирүзи боло берген. Је КНР-дин башкараачылары онызын јарт билип те турза, ол суракты бүдүрерине керектү иштер де өткүрбей јат, јеткил акча да чыгымдабай јат. Олор бастыра бар ийде-күчтерди ле аргаларды ороонын јууга белетеерине ууландырып, албатызынын су-кадыгын корыырына чек ајару этпей турулар. Олор бастыра јер-телекейди бийлеп алар деген јүүлгексү амадузына алдырып, айалганы јымжадар иштерди өткүрерин токтодо тударга умзангылайт.

Н. Модоров

БАЖАЛЫКТАР

Лениннинг кереги тирү, ол јенгип туру	1
Лекционный пропаганданы јарандыар	10
В. И. Ленин агитаторлорды неге үреткен	14
Коммунистический идеяностько үредип-тазыктыар	19
Совхозто культурный иш өткүрер комплекс	24
Јииттер јуртта арткылайт	28
Албатызынын јилбүлерин ајаруга албай	31

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 7/IV 1978 г. Усл. п. л. 2,09. Уч. изд. л. 2. Заказ 1240.
Тираж 750 экз. Цена 5 коп. Формат 60x84/16. АН 11754.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, г. Горно-
Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография,
пр. Коммунистический, 27.

5 акча

ГОРНО-АЛТАЙСК